

ter pravi: de nima clo nobeniga veselja v tako deželu priti, kjer si še človek svojiga premoženja ni svest.

To od svojih rojakov slišati nas je globoko v serce zabolélo.

Krajenci! Kdor si v kakoršni naj si bodi reči sam s silo pravico dela, zapusti pot postave in si ma sam sebi vse nasledke pripisati, ki izvirajo iz brezpostavniga ravnanja. Dobro vémo, de imate pravice v gojzdih les sekati, pa tudi to dobro vémo, de se vam ta pravica nikakor krajšati ne sme, in de se vam tudi krajšala ne bo. Tudi to dobro vémo, de so semtertje razpertije in tožbe med kmeti in grajšinami zavoljo téh pravic, ktere se že dolgo časa vlečejo, brez de bi bile po starih postavah razsojene bile.

Vse to je gotovo. Ali, prijatli! vse to ne Vam ne grajšinam še pravice ne da, de bi le sekira pravdo razsodila, de bi gojzde pokončevali, kakor de bi ne bilo nobeniga gospodarja. Kam bo to prišlo? K nič dobrimu.

Novi ministri so pravični in natanjčni možjé, ki ne bojo terpeli, de bi vsak le po svoji glavi ravnal in de bi storil, kar njemu kaže. In hvala Bogú, de smo take ministre dobili! Tudi državni zbor bo po pravici to reč razsodel — in Bog daj! de bi kmalo to storil, kar bi bil imel že davnej storiti, namest de je z drugimi rečmi čas tratil. Kaj pa potem, ako bi se moglo nepravično vzeto poverniti ali pa ko bi se porajtalo na tem, kar bo kterimu prihodnjic v njegovo lastnino odločeno. Kaj tedej pomaga sedanje ropanje gojzdov? Nič družiga, kakor de bomo — kér noben tak človek na novo zasajenje lesa ne misli — v kratkim ob vés les prišli, in de naši nasledniki ne bojo imeli s čim kuriti. Kaj boste po tem iméli nad tístimi deli, ki vam bojo v lastnino odločeni, če družiga ne bo na njih najti, kot germovje?

Te žalostne nasledke bi imeli posebno gruntarji in soseske dobro premisliti, kér njih bo enkrat potakim pokončanji govjzdov nar veči škoda zadéla. Kaj praša kajžar brez grunta po tem: ali bo za njim še trava rasla ali ne!

Kaj je tedaj storiti, de se tacimu nepostavnimu ropanju gojzdov konec stori?

Ob kratkim to lé: Dokler ni nova postava čez gojzde dana, in dokler ni po postavi izgovorjeno, kako se bo gojzdnim služnostim pravica zgodila, nej kmetje in grajšine ravnajo v prijazni zastopnostimed seboj, in pravica nej se vselej po postavah iše, ktere še zdej veljajo. Dokler ni po novi postavi pravda stékla, nej si nihče s silo ptujiga blaga ne prilastuje! Sej ne bo dolgo terpélo, de se bo ta reč razsodila!

Létina na Teržaškim.

Slivje pri Terstu 26. listopada 1848.

Pač je res, de moča dva kosa kruha pojé, suša pa le eniga. Pri nas je bila to léto tako velika suša, de stari ljudjé take ne pomnijo. Drugi dan maliga serpana je bil pri naš zadnji dež, kteri je práv dobro pomočil, po tém ste prišle še dve majhni plohi 4. in 17. velikiga serpana, tako de je obákrat le komej eno pičlo uro deževalo. Dobriga dežja ni bilo do 12. kimovca; ta dan je pa dež spet práv práv dobro pomočil.

Do te dóbe je bilo viditi vse kakor zgorelo, tla so bile rujave kakor pozimi, trava se ni dala kositi, se je le drobila pod kosó, vsi kali (Wasserbehälter) in štirne so se bile posušile, delječ po eno uro so gonili živino napajat in napol blatno vodo so ljudjé za kuho rabili. Mlado drevje se je posušilo, róse ni bilo skorej nobeno jutro viditi, suh veter je zmerej pihal. Zelje je bilo blede in je šumelo ko listje, kader je veter popihal, njive so bile viditi vse požgane, také de so ljudjé zlo obupali;

dežja so proti zadnjim več zató prosili, de bi od žeje ne poginili, kakor de bi jim za kak pridelk še kaj koristiti mogel. In vender dež od 12. kimovca je vso natoro predelal.

Vse je oživélo, vse je začelo spet zeleneti; zelje je začelo lepe glave delati, repa, ktere poprej ni bilo viditi, se je práv odebelila, in vse skuhe (Küchengewächse) in formentina smo pridelali saj srednjo mero; od vsiga, kar se v jeseni pridelala, je bilo nekoliko, samo ajde skorej práv nič.

C.

Premišljevanje

čez odstop cesarja Ferdinanda I. in nastop cesarja Franca Jožefa I.

Brali ste, ljubi moji! v poslednjih Novicah novico, de so cesar Ferdinand prostovoljno izročili vladarstvo Francu Jožefu, — danes berete v dokladi lastne besede, s kterimi mili Ferdinand od nas slovó jemljejo, in novi Cesar nas pozdravijo.

Kaj ne, de té premembe ravno zdej niste pričakovali? Bilo je sicer že pred nekimi mesci govorjenje, de bojo bolechni Ferdinand težko butaro vladarstva odložili, pa so jo vunder spet obderžali, dokler so zavoljo imenitnih vzrokov — kakor sami pravijo — 2. dan tega mesca odložili.

Odstop stariga in nastop noviga Cesarja, ki je bil v Olomúci obhajan, je bil tako ganljiv, de so se vsim pričijočim serca topile in solzé v očeh igrala.

Kaj neki so bili tisti imenitni (važni) vzroki, ki so cesarja Ferdinanda prisilili, de so odstopili? Dragi moji! premislite le nekoliko, kaj so mili Ferdinand v poslednjih mescih terpéli, in ne bo vas težko stalo, soditi, de Njih dobro serce ni moglo več tacih britkost prestati, in de je Njih zdravje čedalje bolj pešati moglo. Mili Cesar so Svojim ljudstvam vse dovolili, kar so le pozeleli — in kakošno hvalo so iméli zató? De so dvakrat od brezpostavne derhali prisiljeni bili svoj sedež na Dunaji zapustiti, — de nekterim hudobnežem ni bilo nič vseč, kar koli so storili, — de so se Ogri spuntali in celo cesarstvo razdžjati namenili, — de jim je bil eden nar zvestejših ministrov od razbojnikov umorjen — in tako dalje. Vse to je miroljubniga Cesarja tako ganilo, de so se bali, de bi Jim tudi telesne moči ne zmanjkalo, take teže prestati.

Z glave so si tedej prostovoljno krono vzéli, ktero so s tako slavo nosili, kakor je nobeden avstrijskih cesarjev pred Njimi ni nosil. Cesar Ferdinand so osvobodili ljudstva svoje! Zató bo Njih imé v zgodovinskih bukvah s zlatimi čerkami zapisano stalo v prvi verstí avstrijskih Cesarjev.

Mi pa prosimo nebeskiga Očeta, de bi Dobrotljivimu Ferdinandu zacelil rane, ktere so mu nehvaležni ljudjé usekali, in de bi Jim dano bilo viditi, de se avstrijske ljudstva niso dale premotiti od razvujzdanih ljudjé, kterim so véra, postavno vladarstvo in sreča svojiga bližnjiga le prazne besede!

Franc Jožef I. so prevzeli po nasledbinim redu krono avstrijskiga cesarstva, zató kér tudi Njih oče Franc Korl, ki bi bili imeli po Ferdinandu cesar biti, so se odpovedali kroni.

Tako smo dobili mladiga Cesarja v polni moči mladih lét, ki ima vse lastnosti, željam noviga časa vstréči, in ki je že v Laški vojski pokazal, de mu možko serce v persih bije. Mlad je sicer — pa je v poslednjim času že marsikaj skušil, de zamoremó reči de je celi mož. Tudi Cesar Jožef, tudi Marija Terezija nista bila veliko stareji, ko sta vladarstvo nastopila.

Sicer pa so novi Cesar ravno tistiga blagiga duha, kot Njih stric Ferdinand, tako de se zamore reči, de smo zares po milosti Božji taciga Cesarja dobili,

od kteriga imamo vse dobro pričakovati. Oni spoznajo potrebe novih časov, in so v prvem patentu očitno zagotovili, de vse pravice, ktere so nam mili Ferdinand dali, krepko varovati hočejo.

Poslednjič imajo sedanji Cesar po ustavnih postavah državni zbor in ministre zraven sebe, tako de ti morajo od vsiga odgovor dati in porok biti, kar ukažejo in kar se ima zgoditi. Bog daj kmalo povsod ljubi mir — ta je našimu cesarstvu zdej nar bolj potreben: vse drugo se bo že lepo poravnalo z Božjo pomočjo. Bog živi Franca Jožefa I.

Odgovor Novicam.

Na opomin v 47. listu Novic moram tále odgovor dati. — Jez sim svojo ženo in svoje otroke k njenim staršem v Rateče spremil, in sim od tam svojiga prijatla komisarja Raba v Mokronogu, in po tem z Dr. Fišerjem njegoviga prijatla Dr. Skedelna v Št. Rupertu obiskal. Kér je bil pa državni zbor na 22. t. m. v Kromerizu oznanjen, sim se že 20. p. m. iz Rateč na pot podal, in tedej nisim imel časa v Ljubljano priti. Tudi nisim vedil, de me kdo hoče v Ljubljani od Dunajskiga punta podučiti, kér si nisim bil svest, de v Ljubljani vse tako na tanjko od tega punta vedó. Jest se nisim nikoli za kak punt pečal, kér sim bil le od kmetov izvoljen za njih reči in potrebe se potegovati, in vsi poslanci lahko spričajo, de sim tudi to dolžnost vselej zvesto spolnoval. Poprašajte gosp. Dr. Kaučiča, sej je še v Ljubljani. De sim pa ob času Dunajskiga punta na Dunaji ostal, tega se mi ravno ni potreba sramovati, zakaj jez nisim zavoljo Nemcem ali Madžaronov tam bil, ampak zavoljo naše domače dežele, de bi bila tudi ob času nevarnosti kakiga prijatla imela. Lahko je vojaku na straži biti in s puško góri in dóli hoditi, ali enmalo grenkeje je, proti sovražniku marširati. Pravijo, de je slab vojak, ki pred sovražnikom pobegne — in tako sim tudi jez mislil, de bi mojim gorenskimi junaškim volivcem ne bilo po volji, ako bi bil nazaj perbrisal; lahko bi bili rekli: „lej ga, tako dolgo je na Dunaji tičal, dokler je bilo vse pri miru, zdaj ko se je nevarnost pokazala, jo je pa domú pobegnil — šalabarda.“

Iz Krajskiga smo do zadnjiga bili: gosp. Laufenšteina, Dolšajna, Sever, Štercin in jez. Po tem pa, ko je bilo Cesarjevo povelje od 21. kozoperska oznanjeno, de naj državni zbor na Dunaji jenja, se tudi jez nisim nič več v zboru vdeleževal.

Ne mislite, de tisti z Nemci ali Madžaroni deržé, ki na levi strani zbornice sedé. Zna biti, de so nekteri med njimi v ti reči kaj zapopadeni — ali mi Krajneci nimamo nič posebniga ž njimi, kakor to, de smo zavoljo kmetiskiga odškodovanja z njimi potegnili, zato kér so jako dobro za kmeta mislili. Mi smo pa tudi dolžni, za kmeta se potegniti, sej je bil dosti dolgo zatert, in če je to napéno, de v teh rečéh z estrajharskimi nemškimi poslanci deržimo, naj se pa naši volivci oglasijo, po tem bomo levo stran zapustili. Kar pa vtiče druge nemške dežele, ki niso pod našim Cesarjem, in kar zadene zbor v Frankfurtu, jez tega ne spoznam — in nič nočem vediti od njega. Do zdaj pa se tudi v zboru še ni nič od tega govorilo. Kader bo v ustavi od naše slovenske dežele kaj govoriti, bo eden ali drugi med nami gotovo po željah našiga slovenskiga družtva v prid cele dežele odgovoril — vsim pa treba ni govoriti, zakaj po tem takim bi ne bilo govorjenja ne konca ne kraja. De se je pa za Slovenijo že kaj vunder osnovalo, prosim tiste gospode za spričevanje, ki dobro véjo, kaj in kako se je nadelalo. Sv. pismo pravi: „Ne le tisti, ki kliče gospod gospod! bo vslíšan, ampak tisti, ki njega voljo spolni.“ Jez pa sklenem: ne tisti,

kér vpije: „živijo, živijo! bo Slovenijo obudil, ampak tisti, ki podporo za njeno izbujenje pripravlja.

V Kromerizu 30. listopada 1848. Miha Ambrož.

Pristavek vredništva: Na ta odgovor nam je treba v razjasnjenje nekaj maliga odgovoriti; po tem pa bomo pokopali in pozabili poprejšnje razpertije, nadjajoči se, de nikdar več ne bomo vzroka imeli, navskriž misel biti. Gosp. Ambrož! mi v Ljubljani smo Dunajski punt koj o prvi uri tako obsodili, kakor je res bil, kakor ga zdej celi svet obsodi. De tudi državni zbor o tem času ni bil postaven, ste v Kromerizu v 2. seji zboru sami sklenili. Tedejsmo mi v vsim práv sodili; Vi, gosp. Ambrož pa ste se motili, grozno motili. In v ti zmoti ste ostali na Dunaji ob času punta, in ste predolgo hodili v državni zbor, ki je popolnoma oslepil in je še zadnjič tako delječ zašel, de se ni puntu nasproti postavil, ampak de je celó z njim potegnul. Zbor ni marširal, kakor Vi pravite, zoper sovražnika, ampak je deserteral k sovražniku — takim vojakam pa gré slaba hvala! Tisti poslanci, ki so tedej Dunaj, strahovan od puntarjev in sovražnikov, zapustili, so le svojo dolžnost storili, zakaj v puntu je državni zbor jenjal to biti, kar ima po ustavi biti, in se je poslednjič pečal le z rečmi Dunajskiga punta, ne pa z ustavo avstrijskih deželá. — Veseli nas iz Vašiga odgovora zvediti, de v sercu niste nikdar z Madžaroni in Frankobrodčani deržali, akoravni ste nas prisilili to misliti, zato kér ste na Dunaji v tovaršii Löhnerja, Boroša in enacih mož ostali. Levica v zboru mora biti in je práv potrebna, pa med levico in levico je velik razločik — cesar smo se, Bogú nej bo potoženo! žalostno prepričali. Ostanite, gosp. Ambrož! le na levici, pa na tisti, ki je pravična v vsih rečéh. Deržite se poslancov slovanskiga rodú, ki močno Avstrijo želí; enak narod se nar lože pobrati tudi v mislih. Sicer pa storite po svoji dobri glavi, kar véste, de so vošila tiste dežele, ki Vas je v zbor poslala, in njeniga prida v nobeni stvarici ne zanemarite. Nepremakljivo se potegnite za-nj! Tako boste domovini vstregli, — zakaj tudi mi smo Vaših misel: ne tisti, ki le kriči živi, živi! je pravi domorodec, ampak tisti, ki se za njo trudi po eni ali drugi poti.

Vredništvo.

Slovenskim poslancam v prevdank.

Levica na državnim zboru v Kromerizu je napravila načert, v kterim si prihodnje avstrijsko cesarstvo iz 5 državie obstoječe misli, in se nadja, de bi se po tem sestavku vsim narodam pravica zgodila. Nočemo za zdej še tajiti, de nje misel ni dobra, ali to pa moramo reči, de nje neznanost v deželoznanstvu je grózno velika, kar Koroško deželo, Gorico in Istrijo zadene.

Slovencom na Koroškim pripustimo, de bojo slovensko mejo ji bolj na tanjko razložili, akoravno zamolčati ne moremo, de ni ravno lahka reč, na Koroškim gotovo mejo med Slovenci in Nemci odločiti. —

En del Goriške kresije pridruži gori imenovana levica Krajski deželi, drugi del pa Laham. Ubogi Slovani! zmirej vas bojo prašati mogli: „Kteri koticék je vaš, ktera zemlja je vaša lastna?“ Veči del prebivavcov kantona Stariga Grada je po jeziku, navadah in obleki práv kakor Krajski narod; morebiti jih je tukej komej deset, ki laško umejo. V Voloskim kantonu se govori laški jezik v 4 terjih, pa tudi ne kakor poglavni, narodni jezik, temuč le zavoljo kupčije i. t. d. V kantonu Beljaškim je jih med 100 komej 30, ki razume laški jezik. Od družih krajev Istrije nočem govoriti. Od kod tedej pride, de hočete naše ljudstvo, ki Slovenijo, Novice, Danico in Zoro bère, Laham prišteti? — naše dobro ljudstvo, ki od Milane in Benetk clonič